

Az UNESCO Világörökség listáján áll Holašovice dél-cseh falu is, ahol a falucska egyedülállóan épen fennmaradt népi barokk stílusú parasztházait csodálhattuk meg. Járunk még a söréről sokak által ismert nevű városkában, Budejovicén, hazafelé pedig megtekintettük Telč városát. A Délnyugat-Moráviában fekvő, mintegy hatezer lakosú, barátságos, szép kis település történelmi negyedét 1992-ben szintén a világörökség részévé nyilvánította az UNESCO.

Azt gondolom, hogy ez a workshoppal egybekötött tanulmányút az „életen át tartó tanulásunk” részévé vált. ■

A MOKKA Egyesület közgyűlése

✦ Bánkeszi Katalin

2009. április elején hívta össze *Fonyó Istvánné*, a Magyar Országos Közös Katalógus Egyesület (MOKKA) elnöke, a 2008. évet lezáró egyesületi közgyűlést. A találkozóra a BME-OMIKK tárgyalótermében került sor.

Az elnök asszony köszöntője és bevezető mondatai után az Országos Széchényi Könyvtár MOKKA-val kapcsolatos tevékenységéről számoltak be a projektvezetők. Az alábbiakban összefoglaljuk az elhangzottakat.

A MOKKA működésének személyi feltételei

Jelenleg is ugyanazok a munkatársak foglalkoznak a MOKKA működtetésével, mint korábban (tehát rendelkeznek megfelelő helyismerettel és tapasztalatokkal), ennek ellenére továbbra is problémát okoz, hogy egyéb, nem kevés feladatuk mellett látják el a közös katalógus körüli teendőket. Ez azt jelenti, hogy időnként kisebb késedelmet szenvedhetnek a MOKKA-feladatok, egyszerűen kapacitáshiány miatt.

A projektvezetői feladatokat *Koltay Klára* (Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár – DEENK) és *Bánkeszi Katalin* (Országos Széchényi Könyvtár – OSZK) meg-

osztva látja el, *Sándor Ákos* a rendszergazdai teendőket végzi, míg *Szabó Julianna* rendszerkönyvtárosként végez ellenőrzési feladatokat. Szabó Juliannát megbízási szerződéssel foglalkoztatja az OSZK, bár nem csak a MOKKA feladataira. Koltay Klára és Sándor Ákos vállalkozási szerződés keretében látják el a rendszer körüli teendőket, elsősorban az adatbázis betöltésével és belső kezelésével kapcsolatos nem kevés feladatot. Koltay Klára definiálta az eCorvina számára a nemrég lezajlott migrálás mentén elvégzendő módosításokat, így erről ő számolt be a későbbiekben. Sándor Ákos a rendszergazdai teendők mellett a betöltéseket készítette elő, és együttműködve az OSZK informatikusaival, részt vett az új szerver beüzemelésében is.

A rendszeres információcsere érdekében kéthetenként videokonferencián találkoznak az üzemeltetésért felelős kollégák. Így jobban kézben tartható, követhető a munka, valamint az elkövetkező hetek feladatai. A MOKKA munkatársai és a fejlesztők továbbra is használják a bugreport nevű hibakövető szolgáltatást a gyors információcsere érdekében. A MOKKA levelezőlistája főként a vezetőség és a tagok közti kapcsolattartást segíti.

Tárgyalások az eCorvina Kft.-vel

Az év elején több menetben egyeztetéseket folytatott az OSZK a MOKKA jelenlegi fejlesztőjével, az eCorvina Kft.-vel a licencszerződésről. Nehezen lehetett kezelni azt a helyzetet, hogy az elmúlt években jelentősen növekedett a betöltött rekordok száma, és a korábbi szerződések értelmében ez a licenrdíjat is érintette, sőt az ennek alapján számított supportdíjban is jelentkezett volna növekedés. Ráadásul az eCorvina jelentős összegeket várt az OSZK-tól mint az adatbázis üzemeltetőjétől a korábbi betöltések elvégzéséért. Hozzá kell tenni, hogy az OSZK költségvetésébe nem épült be semmilyen üzemeltetési költség a MOKKA fenntartására, vagyis a közös katalógus szolgáltatása érdekében az OSZK-nak a saját működési költségeiből kellett kigazdálkodnia a több millió forintos supportdíjat is. A tárgyalások során az eCorvina kompromisszumkészséget mutatott, és végül egy nagyon kedvező helyzetet sikerült elérni.

Az eCorvina által eredetileg megnevezett összeghez képest nagyságrenddel kisebb, egyösszegű kifizetés fejében az eCorvina rendezettnek tekintette a korábban kifizetetlennek nyilvánított munkaráfordítások díját, és örökös licencet adott a MOKKA-adatbázis használatára, függetlenül a növekvő rekordszámtól. A fejlesztő szerződésben rögzítette, hogy a későbbiek során semmilyen anyagi ellentételezést nem kér az adatbázis használatáért, sem a további könyvtárak rekordjainak betöltéséhez kiadott egyedi feltöltő licencekért. Ezzel végre rendeződött a korábbi évek során kialakult vitás helyzet.

Fórumok

A Magyar Könyvtárosok Egyesülete 2008. évi vándorgyűlésén, július 25-én, a MOKKA vezetősége és az egyesület közösen fórumot rendezett, ahol találkozhattak a MOKKA tagkönyvtárai és a fejlesztők, akik az integrált rendszereket gondolják. Több fejlesztői csoport élt a felkínált lehetőséggel, hogy elmondja véleményét a jelenlegi szolgáltatásról, illetve bemutassa javaslatait a MOKKA rendszernek továbbfejlesztésével kapcsolatosan.

A felszólalók egyike természetesen az eCorvina csapata volt, ők a MOKKA-val kapcsolatos fejlesztési terveiket mutatták be. A Huntéka rendszert létrehozó SZTAKI-Huntéka konzorcium képviselőjében *Kármán László* ismertette az IMOLA névre hallgató, átfogó fejlesztési javaslatot. Az InfoKer (a Textlib fejlesztője) nevében *Thék György* kritizálta a MOKKA rekordjainak minőségét, jelezve, hogy a rekordokban sok hiba található. Az Aleph új lehetőségeit *Németh Ágoston* mutatta be. Az IQSys képviselőjében *Horváth Zoltánné* üdvözölte a fejlesztői csoportok között kibontakozni látszó együttműködést. A Könyvtári Intézet web2-es szolgáltatásokra tett javaslatot. A KELLO együttműködést ajánlotta az OSZK-nak.

2008 októberében az Országos Dokumentumellátási Rendszerrel (ODR) foglalkozó találkozón folytatódott a fórum jellegű egyeztetés a tagkönyvtárak részvételével. A projektvezetők előadást tartottak a MOKKA- és az ODR-adatbázis tervezett egyesítéséről és a közös katalógus fejlesztéséről. Elhangzott, hogy

a tervezett fejlesztéshez, a MOKKA rendszernek megújításához a TÁMOP-ból várható anyagi támogatás, hiszen a Tudásdepó-Express program részeként az országos fejlesztések között a közös katalógusra is terveznek forrásokat 2009 és 2010 folyamán. Az ODR-adatbázissal való egyesítés is várhatóan ebben az időszakban valósul meg.

Még az ODR-találkozót megelőzően, 2008. október elején a MOKKA projektvezetői összehívták a fejlesztőket közös gondolkodásra. A találkozón elhangzott gondolatokból emelünk ki néhányat:

- A MOKKA oldalán kellene létrehozni közös authority fájlkat, ezeket központilag kell gondozni, és mindenkinek használhatóvá kell tenni.
- A Köztaurusz frissítési problémájára is megoldást kell találni, elképzelhető, hogy ezt is a MOKKA égisze alatt lehetne megoldani.
- A le- és feltöltést egyaránt meg kell oldani a közös katalógusban, intenzívebb használatot kell elérni a könyvtáraknál. Ennek különösen a könyvtárak retrospektív konverziós munkálatai idején lesz jelentősége, hiszen rengeteg munka spórolható meg, illetve azonos költséggel és ráfordítással több rekord készülhet el, ha a könyvtárak élnek azzal a lehetőséggel, hogy a már elkészült rekordokat átveszik a központi adatbázisokból. Így legfeljebb kisebb kiegészítéseket kell tenniük a rekord honosításához.
- Korszerűsíteni kell a rendszert. Ez csak úgy lehet eredményes, ha a különböző fejlesztői csoportok összefognak és együtt gondolkodnak a feladatról. Az országos program sikerének záloga a széles körű összefogás és az erőforrások megosztása.
- A MOKKA-nak eszközöket kell biztosítani a könyvtárak számára a retrospektív konverzió megkönnyítésére, de ebben a könyvtáraknak is szerep jut: meg kell fogalmazniuk, hogy mi-lyen várnak pontosan segítséget, hogyan tudják leghatékonyabban igénybe venni a közös adatbázisokat és a rájuk épülő szolgáltatásokat.

Migrálás az OSZK szerverére

Az év végén zajlott az áttelepülés az OSZK szerverére, ami az adatbázis újrabeépítését és kisebb módosítások elvégzését is jelentette. A feladatot a MOKKA részéről Koltay Klára

irányította. Ezzel hosszas „vendégeskedés” után végre helyére került a szolgáltatás: a MOKKA ezentúl az OSZK kezelésében lévő szerverről működik. Köszönet illeti a Szegedi Tudományegyetem Egyetemi Könyvtárát, mivel a korábbi időszakban helyet adott az adatbázisnak, és gondoskodott a zavartalan működéshez szükséges biztonságos környezetről.

Amint azt Koltay Klára is kiemelte, nem egyszerűen egy adatbázis-költöztetésről volt szó. Az új környezet kialakítása és az adatbázis újraépítése mellett néhány fejlesztésre is sor került. Módosult az indexelési rendszer, és ennek kapcsán a keresési lehetőségek is bővültek.

Korábban nem volt megoldott az authority fájlok kezelése és frissítése. A migrálás során betöltötték néhány nagy könyvtár authority adatait, és született egy átmeneti megoldás ezek kezelésére. A TÁMOP-ból finanszírozandó nagyobb léptékű fejlesztés során tovább finomítjuk a jelenlegi megoldást.

Lezajlott a rekordok visszamenőleges duplumszűrése is. Az összevonások eredményeként jelentősen lecsökkent a rekordok száma, bár minden duplumot lehetetlen kiszűrni. A korábbi 4,7 millióról 2,9 millióra csökkent a rekordok száma. Az újabb betöltések már a duplumszűrés közbeiktatásával történnek. A tapasztalatok azt mutatják, hogy a duplumok száma jelentősen csökkenhetne, ha a könyvtárak betartanák a katalogizálási szabályzatokat és egységesen kezelnék az adatokat. Természetesen az is nagy könnyebbség lenne – mind a katalogizáló könyvtárnak, mind a közös adatbázisnak –, hogyha az újabb katalógustétel készítése előtt a könyvtárak minden esetben ellenőriznék a közös katalógusban és más adatbázisokban, hogy készen van-e már valahol a leírás, és ha igen, akkor annak felhasználásával írják le saját dokumentumaikat.

A lelőhelykezelésen is változtattunk, tekintettel arra, hogy több könyvtárnál az allelőhelyek is megjelennek, de ezeket sem lehet mindenütt egyformán kezelni. A könyvtárakkal egyedileg kellett egyeztetni, hogy melyiküknél milyen kód alatt és hogyan jelenjenek meg a lelőhelyek a találati listákban.

Az ETO jelzetek kezelése is módosult. Nem minden egyes eltérő ETO jelzetet veszünk föl az adatbázisba, mert ez egy idő után áttekint-

hetetlen halmazt alkotna. Csak azokat a jelzeteket vesszük föl újként, amelyek első öt pozíciójukon különböznek a már felvettektől.

Az analitikus adatokat is igyekszünk tárolni, bár itt is meg kell találni a helyes egyensúlyt, hogy ne tároljunk le fölöslegesen ismétlődő adatsorokat a különböző helyekről érkező forrásokból, ugyanakkor ne veszítsünk el értékes információkat. A megjegyzés mezőkben tárolt adatok beemelése és a duplázódások kiszűrése összetett feladat. El kell kerülni a tartalom duplázódását és tárolni kell az információt, hogy melyik adatbázisból származik az esetenként adott példányhoz kötődő megjegyzés.

Nehéz kérdés a szintaktikai ellenőrzés szintjének meghatározása. A túl szigorú ellenőrzéssel elveszítünk rekordokat és információkat, a túlságosan enyhe szabályok pedig az adatbázis minőségének rovására mehetnek. Keressük az ideális kompromisszumot képviselő megoldást.

Tovább kell fejleszteni a több kötetes dokumentumok egységes kezelését. Ehhez természetesen nagy segítséget jelentene, ha a könyvtárak is azonos megközelítéssel tárnák föl ezeket a rekordokat. A feldolgozás változatos módja a közös katalógus oldalán nehezen kezelhető problémát idéz elő.

A fentiekben csak felvázoltuk azt a számos kisebb-nagyobb feladatot, amire igyekeztünk megoldást találni a migrálás során. Egyes problémákra jelenleg ideiglenes megoldást találtunk, végleges megoldásuk még előkészítést igényel.

Domainnév

Megszűnt az a sajátos helyzet, hogy a Corvinus Egyetemen volt regisztrálva a mokka.hu domain. Korábban az NIIF üzemeltette a szolgáltatást, de a közelmúltban technikai okokból kénytelen volt leállítani a szervert. Ennek következtében költözött a MOKKA honlapja a ww3.mokka.hu alá. Az új szerver felélesztésével és a domain átregisztrálásával ezt a helyzetet is sikerült tisztázni. Jelenleg az utolsó simítások zajlanak, és rövidesen ismét elérhető lesz az OSZK kezelésébe került mokka.hu. A domainnevet eredetileg az egyesület regisztráltatta, de most lemondott a név használatáról az OSZK javára.

A kisebb könyvtáraknak a katalogizálásnál nagy segítséget jelent, ha a közös katalógusban mielőbb megtalálják beérkező könyveikhez a leíró rekordot. Ehhez az kell, hogy a nagyobb intézmények lehetőleg gyorsan létrehozzák és eljuttassák a MOKKA-ba az új könyvek rekordjait, illetve mielőbb megjelenjen a közös katalógusban a visszamenőleges rekordkonverziók eredménye. Az OSZK is nagy mennyiségű visszamenőleges rekordkonverziót tervez, ha a TÁMOP keretein belül sikerül erre a feladatra forrásokat szereznie. Jelentős eredmény lenne, ha a rekordok szinte azonnal megjelenének a MOKKA adatbázisában is, és a könyvtárak is mielőbb használhatnák a leírásokat saját dokumentumaik feldolgozásához. Ezért az OSZK informatikai vezetése felkészül arra, hogy a korábbi időszakok helyett napi betöltésre álljon át az Amicus rendszerből a MOKKA felé.

A TÁMOP-források

A TÁMOP-ban az OSZK egyik kiemelt országos feladata a MOKKA-adatbázis fejlesztése és az ODR-adatbázissal való egyesítése. Ennek megfelelően a megpályázható támogatás egy részét erre a feladatra kérte a nemzeti könyvtár. A tervek szerint a közbeszerzés kiírása előtt – egy előkészítő szakaszban – független szakértők bevonásával készül el a rendszerjavaslat, amely figyelembe veszi a jelenlegi rendszer előnyeit és hátrányait, továbbá megfogalmazza az elvárásokat a leendő továbbfejlesztett rendszerrel szemben. Az így elkészített megvalósítási javaslat lesz a közbeszerzési kiírás alapja, amelyen minden fejlesztői csoport indulhat, amely megfelel a feltételeknek, rendelkezik megfelelő kompetenciával, fejlesztői háttérrel és kapacitással, valamint van az elvárásoknak megfelelő fejlesztési javaslata – a rendelkezésre álló kereteken belül maradvá a költségekkel. Természetesen a projekt munkatársai széles körű egyeztetést terveznek a tagkönyvtárakkal a megvalósítási terv elfogadása előtt.

A fejlesztés várhatóan a jövő év elején indulhat a rendszer részletes tervezésével, amihez egy hónap áll a szakértői csoport rendelkezésére.

Várhatóan mintegy három hónap a közbeszerzés lezajlása, majd a szerződéskötés után megkezdődhet a nyertessel a részletes rendszerterv kidolgozása. A projekt megvalósítására a tervek szerint hat hónap jut, aminek elegendőnek kell lennie, ha kellő körültekintéssel folyik a tervek előkészítése. Az elkészült környezetet természetesen alaposan tesztelni kell, a feltöltés felügyelet és ellenőrzés mellett zajlik majd. Fontos lenne több téren is megújítani a MOKKA működését, rugalmasabbá tenni a rendszert a környezeti változásokkal szemben. Vannak kisebb időtartalékok a megvalósításra szánt szakaszban, de remélhetőleg nem éri a fejlesztőket olyan váratlan helyzet, ami jelentősen hátráltatná az üzembe helyezést. A pályázati időszak végére feláll a két jelenlegi adatbázis egyesített tartalmával feltöltött közös katalógus, létrejön egy tükrözés, és lesz egy fejlesztői környezetet működtető további szerver is. Mindez az Országos Széchényi Könyvtár, a debreceni egyetemi és nemzeti könyvtár, valamint a szegedi egyetemi könyvtár összefogásával valósul meg. Az eszközök egy részét reményeink szerint a TIOP-program biztosítja.

A pályázatban arra is terveztek némi forrást, hogy állandó szakértői felügyelet legyen a fejlesztés során. Erre azért van szükség, hogy figyelemmel kísérjék a tervek megvalósulását, illetve váratlan helyzetekben haladéktalanul be lehessen avatkozni a probléma elhárítása érdekében.

Az OSZK pályázatába bekerült a Köztaurusz rendszerének régóta esedékes megújítása is, azzal a nem titkolt reménnyel, hogy a korszerűsítés jelentős haszonnal jár majd a MOKKA és a Köztaurusz kapcsolatát tekintve is. A Köztaurusz használatának elterjedését és hatékonyságát jelentősen támogatná, ha az integrált rendszerekkel kiépített tezaurusz-kapcsolatokban a jelenleginél jobban kezelhető lenne az adatbázis változása.

MOKKA-R

A „régí könyves” közös katalógusról és a muzeális dokumentumok nyilvántartásáról *Keveházi Katalin és Hegyi Ádám* számolt be. Az adatbázisok fejlesztése – a nemzeti könyvtár felügyelete alatt – a szegedi egyetemi

könyvtárban zajlik. 2008-ban a tömeges betöltés mellett megvalósult a regisztrációhoz kötött úrlapos betöltési mód is. Egyes könyvtárak a konverziós betöltési módot választották. A Corvina, a Huntéka és a Szikla rendszerek használói esetében lehetőség van a Z39.50-en keresztüli bejelentésre is.

Egy NKA-pályázati forrásnak köszönhetően lehetőség nyílt tanfolyamok tartására a muzeális dokumentumok bejelentésével kapcsolatban.

A régi könyves adatbázisba egyes könyvtárak automatikus frissítéssel töltik fel az adatokat, míg a kisebb állománnyal rendelkezők évente egyszer frissítik adataikat.

Megtörténtek az előkészületek a régi magyar szerzők adatainak a MOKKA-R rendszerbe töltéséhez, és a Clavis adatbázissal is építik a kapcsolatokat. A MOKKA-R a kéziratok közös katalógusának kialakításában is szerepet vállal.

Lassan hagyománnyá válik, hogy a MOKKA-R tagozat konferenciát szervez a tagozati üléshez kapcsolódóan. Az idén *Miscellanea. MOKKA-R műhelymunkák* címmel szerveztek több előadásból álló programot.

Informatikai szakbizottság

A szakbizottság vezetőjének, *Simon Andrásnak* a megfogalmazása szerint a bizottság „feladata a MOKKA-közgyűlés álláspontjának képviselése a MOKKA-projekt vezetése és a MOKKA szoftverének, illetve a tagkönyvtárak integrált rendszereinek szállítói felé”.

A szakbizottság képviseli a szakmai rendezvényeken a tagkönyvtárak és a közgyűlés álláspontját, így a vándorgyűlés keretében megrendezett fórumon is szót kaptak.

A szakbizottság részt vesz a fejlesztők, az üzemeltetők és a tagkönyvtárak közötti kapcsolattartásban, képviselve a tagkönyvtárak érdekeit.

Hírek, előadások a közös katalógussal kapcsolatban

Mint a projektvezetők elmondták, a közeljövőben több helyen is beszámolnak tapasztalataikról és a tervezett fejlesztésről. A Workshop keretében több előadás is elhangzik a

közös katalógusról, újabb fórumot szervez az egyesület az idei vándorgyűlésen, és az ODR-konferencián is szó lesz az aktuális feladatokról.

A Tudományos és Műszaki Tájékoztatás hátsbjain cikksorozat foglalkozik a közös katalógussal. Bánkeszi Katalin, Keveházi Katalin és Koltay Klára cikkei után az egyesület informatikai bizottsága is felkérést kap egy tanulmány megírására, amely szintén megjelenhet a folyóiratban. ■

Kis könyvtárak a kistérségekben Szakmai nap Somogyban

✦ Bódy Zoltánné

A kaposvári Megyei és Városi Könyvtárban 2009. április 7-én szakmai tanácskozást tartottunk *A kistelepülések mozgókönyvtári ellátásának gyakorlata Somogy megyében* címmel, amelyre elsősorban a megye főfoglalkozású közművelődési könyvtárosait invitáltuk. A konzultációt *Varga Róbert*, könyvtárunk igazgatója nyitotta meg, köszöntőt mondott *Jakab József*, a Kaposvári Többcélú Kistérségi Társulás alelnöke, Igal Nagyközség polgármestere.

A tanácskozáson három kérdéskörben hallhattunk beszámolókat.

Bevezetésként *Köpflerné Szeles Judit*, a Megyei és Városi Könyvtár igazgatóhelyettese tartott előadást *A jövő feladatai a TIOP- és TÁMOP-pályázatok tükrében* címmel. A téma aktualitását az adta, hogy a megyei könyvtár további hat taggal (a balatonboglári Lukács Károly Városi Könyvtár, a csurgói Városi Könyvtár, a csurgói Csokonai Vitéz Mihály Református Gimnázium könyvtára, a Fonyódi Kulturális Intézmények, a marcali Berzsenyi Dániel Városi Könyvtár, a nagyatádi Városi Könyvtár) konzorciumban mindkét pályázati lehetőséggel élt. (E konzorciumi tagok képviselői szintén jelen voltak a találkozón.) Az előadás konklúziója szerint – főképpen a TÁMOP-pályázat hozadéka ez –, bárhogy alakul a döntés, a pályázati anyagban megfogalmazott szándékok megfelelő stratégiai célkitűzésként is szolgálnak a könyvtárak számára.